

XXXV JORNADA XARXA MUSEUS LOCALS

15 de novembre de 2023

Espai Bonnemaison
Carrer de Sant Pere Més Baix, 7, 08001 Barcelona

Museus
per créixer.
El rol dels
museus
en l'educació
per a la
ciutadania

Seminari híbrid · Espai Bonnemaison

Organitza · Diputació de Barcelona. Àrea de Cultura. Oficina de Patrimoni Cultural

PRESENTACIÓ

L'educació és una condició indissociable de la funció social dels museus fins al punt que els seus programes públics, cada vegada més, s'aixopluguen sota del gran paraigua educatiu i s'alineen amb l'aprenentatge continu, la creació compartida i la generació d'aliances. En el marc de l'educació per a la ciutadania, la jornada d'enguany posa la mirada en l'equitat i la igualtat d'oportunitats.

La reflexió i la reformulació en educació són constants. Cal adequar-se a una societat complexa i canviant i tenir presents els reptes marcats per l'Agenda 2030 pel que fa a l'assoliment de drets tan cabdals com l'accessibilitat universal, la vida en comunitats pacífiques, justes i democràtiques i l'accés a una educació emancipadora per a tots els ciutadans i al llarg de tota la vida. Entenent que cadascú connecta amb el coneixement d'una manera particular i única, els museus, com a generadors d'aprenentatge, han de facilitar aquesta connexió amb el màxim de canals possible.

En aquesta jornada tindrem l'oportunitat de conèixer les reflexions i les pràctiques de diferents museus que han pres l'educació com a catalitzador de la seva oferta. Institucions que tenen en compte no tan sols oferir emocions, ser visibles a les xarxes socials i sumar audiències sinó també acompanyar el seu públic en el que comporta sortir de la zona de confort i recórrer un camí més reflexiu cap a nous aprenentatges.

PROGRAMA

- 9.30 Rebuda dels assistents i acreditacions.
- 10.00 Benvinguda.
- 10.10 Ponència inaugural: **Museums, audiences, citizens** | **Cristina Da Milano**, presidenta de l'ECCOM-European Centre for Cultural Organisation and Management, Itàlia.
- 10.50 Torn de preguntes.
- 11.10 Pausa cafè (Cafè Palau - Palau de la Música).
- 12.00 **Llums i ombres d'un model didàctic propi** | **Albert Batlles Fossas**, cap del Departament d'Educació i Activitats, Nat - Museu de Ciències Naturals de Barcelona.
- 12.20 **Plazaratu** | **Catalina Lozano**, comissària en cap del Museo de Arte Contemporáneo del País Vasco, Artium Museoa.
- 12.40 **L'éducation, au centre de la vie du musée** | **Bastien Colas**, cap del Servei Cultural del Musée des Beaux-Arts de Lyon.
- 13.00 **El projecte educatiu de la Casa Museu Verdaguer: revisar i créixer** | **Jordina Boix**, directora de la Fundació Jacint Verdaguer, Folgueroles.
- 13.20 **L'obra d'art com a lloc de trobada: conversar la diferència per construir sentits** | **Esther Fuertes**, coordinadora i responsable del Departament d'Activitats i Educació del Museu Nacional d'Art de Catalunya.
- 13.40 Torn de preguntes.
- 14.00 Dinar (Cafè Palau - Palau de la Música).
- 15.30 **Citizenship education: Hands On! Hearts On! Minds On!** | **Mariëlle Pals**, cap de programes del Wereldmuseum dels Països Baixos (abans Tropenmuseum, Wereldmuseum, Afrika Museum i Museum Volkenkunde).
- 15.50 **Juga-hi! Un projecte de cocreació d'una exposició itinerant sobre joguets i gènere entre La Bressola i el Museu del Joguet de Catalunya** | **Eva Pascual Miró**, conservadora del Museu del Joguet de Catalunya-Figueres.
- 16.10 **El Museu: un espai comunitari per al coneixement, l'educació i el gaudi** | **Marta Argelagués Llauredó**, responsable dels programes d'exposicions i de les propostes de dinamització i difusió del patrimoni cultural del Museu d'Història de Cerdanyola.
- 16.30 **Projectes artístics comunitaris: un canvi de mirada dels Museus d'Olot** | **Montse Mallol**, directora dels Museus d'Olot.
- 16.50 Torn de preguntes.
- 17.15 Tancament.

Cristina Da Milano | Presidenta de l'ECCOM-European Centre for Cultural Organisation and Management, Itàlia.

Arqueòloga i especialitzada en recerca en l'àmbit de l'educació i la comunicació museística, amb especial referència al tema de l'aprenentatge permanent i la cultura com a eina d'integració social, ha publicat nombroses contribucions en revistes especialitzades i volums col·lectius. S'ocupa de la planificació, estudis i investigacions sobre el paper de la cultura com a eina d'integració social, en temes de comunicació i educació museística a escala nacional i internacional.

Museums, audiences, citizens. Els museus tenen un paper educatiu que està arrelat a la seva naturalesa i que s'indica clarament a la definició de l'ICOM. Però què vol dir educació actualment? Quina és la relació entre el públic i els ciutadans des de la perspectiva d'un museu? Quins són els reptes als quals s'ha d'enfrontar un museu –obert a la societat i al seu caràcter polièdric– a l'hora de tractar qüestions complexes com l'aprenentatge permanent, l'accessibilitat física i cultural, la participació activa, la ciutadania? Com poden, els museus, oferir diferents enfocaments per a diversos grups de persones per generar coneixement, curiositat i compromís d'una manera sostenible, tal com estableix l'Agenda 2030 de les Nacions Unides? Aquesta contribució explora les qüestions esmentades des d'un punt de vista teòric, analitzant diferents models de polítiques culturals; el paper del desenvolupament del públic en els museus; el paper de l'accés, la participació, la representació com a pilars del desenvolupament de l'audiència –concebut com una eina per crear una relació sòlida amb els ciutadans– dins dels museus. La contribució també proporcionarà algunes idees sobre la pràctica dels museus.

Albert Batlles Fossas | Cap del Departament d'Educació i Activitats, Nat - Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

Llicenciat en Ciències Ambientals per la Universitat Autònoma de Barcelona i Diplomant en Cultura de Pau i Resolució de Conflictos per l'Escola de Cultura de Pau. Durant la carrera professional ha treballat, principalment, en projectes educatius i comunitaris en diversos equipaments culturals. Actualment, com a cap del Departament d'Educació i Activitats del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, combina els tres àmbits principals de la seva trajectòria: educació, ciència i cultura.

Llums i ombres d'un model didàctic propi. L'any 2011, coincidint amb l'obertura d'una nova seu al Parc del Fòrum, el Museu de Ciències Naturals de Barcelona estrenava, també, un model didàctic propi. Durant més de 10 anys, aquest model s'ha anat desplegant i ha anat recollint un bon grapat d'èxits però també topant amb alguns errors que, des del Departament d'Educació i Activitats, volem explicar i compartir amb tots vosaltres.

Catalina Lozano | Comissària en cap del Museo de Arte Contemporáneo del País Vasco, Artium Museoa.

Curadora en cap de l'Artium Museoa des del febrer del 2022, ha comissariat exposicions de Jutta Koether, Julia Spínola i Carolina Caycedo, entre d'altres. En els últims quinze anys s'ha interessat pels relats menors que qüestionen formes hegemòniques de coneixement i ha desenvolupat diversos projectes expositius. Va ser directora de Programes per a Llatinoamèrica a KADIST entre 2020 i 2022 i entre 2017 i 2019 va exercir com a curadora associada al Museu Jumex a la Ciutat de Mèxic. L'any 2014 va formar part de l'equip artístic de la 8a Biennial de Berlín.

Plazaratu. Plazaratu és un projecte transversal als programes de l'Artium Museoa. En euskera plazaratu vol dir sortir a la plaça, però també publicar. En aquest sentit, el Museu repensa i replanteja la relació amb el seu entorn físic i social, buscant maneres de crear moments de porositat, a través d'intervencions puntuals en l'entorn i del treball d'artistes amb què col·labora en els seus projectes expositius, públics i educatius. També s'abordaran alguns projectes concrets que exemplifiquen aquests exercicis, com el projecte expositiu col·laboratiu Autoconstrucció. Peces soltes. Joc i experiència d'Antonio Ballester Moreno i Magnet, desenvolupats pel Departament d'Educació amb Barrutia Ikastola, entre d'altres.

Bastien Colas | Cap del Servei Cultural del Musée des Beaux-Arts de Lyon.

Llicenciat a l'École du Louvre i al Conservatoire National Supérieur d'Art Dramatique, Bastien Colas és inspector-assessor creatiu. Després de treballar en l'entorn de teatres, festivals i escoles, es va incorporar al Ministeri de Cultura l'any 2007. Va ser assessor de teatre i arts de carrer i circ a la DRAC d'Alsàcia i a la d'Alvèrnia-Roine-Alps, on va passar a ser director del Centre de Creació Artística i Indústries Culturals. Es va incorporar al Musée des Beaux-Arts de Lyon com a responsable del servei cultural a principis de 2023.

L'éducation, au centre de la vie du musée. Situat a l'hipercentre d'una metròpoli d'1,3 milions d'habitants, el Musée des Beaux-Arts de Lyon és una institució coneguda i reconeguda per tots els seus habitants. Aquesta notorietat és una oportunitat i una dificultat. Per evitar de convertir-se en un simple escenari avorrit, el museu ha de seguir sent un lloc de vida i de transmissió. L'educació dins del museu ha de permetre que el públic adquireixi coneixements però també que es pugui viure el museu com un bé comú. Aquest és un repte en un moment en què l'atenció dels visitants, especialment dels més joves, és cada cop més difusa.

Jordina Boix | Directora de la Fundació Jacint Verdaguer, Folgueroles.

Jordina Boix és directora de la Fundació Jacint Verdaguer, des d'on dirigeix la Casa Museu Verdaguer de Folgueroles i l'editorial Verdaguer Edicions (2018). Llicenciada en Publicitat i Relacions Públiques (UAB, 2001) i Postgrau en Planificació Estratègica de Museus (UdG, 2019) ha treballat sempre en els àmbits de la cultural, l'educació i el lleure coordinant àrees de comunicació i projectes.

El Projecte educatiu de la Casa Museu Verdaguer: revisar i créixer. La redacció d'un nou projecte educatiu obria l'oportunitat de reflexionar tot mirant endins i enfora, i reordenar allò que fem, com ho fem i amb qui ho fem. Des de la literatura, la llengua i el llegat del nostre autor el repte s'encamina a fer i refer vincles forts amb col·lectius diversos.

Esther Fuertes | Coordinadora i responsable del Departament d'Activitats i Educació del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

Mestra i historiadora de l'art, va estudiar museologia a l'École du Louvre i es va especialitzar en mediació cultural. Es va postgraduar en didàctica de les arts plàstiques a la Universitat de Barcelona i ha estat docent durant 17 anys. L'any 2004 s'incorpora a l'equip d'educació del Museu Nacional d'Art de Catalunya per crear programes per apropar l'art als diferents públics, fent formació del professorat i de l'equip d'educadores. Des de 2013 lidera projectes destinats a desenvolupar la missió educativa i social del museu, projectes de cocreació amb la comunitat educativa com Tàndem, L'art de parlar o Connectades, fem un projecte. És formadora i facilitadora en la metodologia de les estratègies de pensament visual.

L'obra d'art com a lloc de trobada: conversar la diferència per construir sentits. Reflexionant sobre la nostra raó de ser i com podem ser més útils al conjunt de la societat neixen, al museu, programes educatius com L'art de parlar o Art i compromís: educació artística i cultura de pau. Decidim prioritzar l'ús de les obres d'art com a punt de trobada, com a lloc comú, per il·lustrar, problematitzar i qüestionar temes d'interès social a escala local i global, per davant dels relats acadèmics. Els objectius: facilitar espais per pensar i conversar amb els visitants, proporcionar eines per aprendre a mirar i fer-se preguntes a través de l'art i explorar metodologies inclusives que incorporin la diversitat de tota mena com a enriquiment.

Mariëlle Pals | Cap de programes del Wereldmuseum dels Països Baixos (abans Tropenmuseum, Wereldmuseum, Afrika Museum i Museum Volkenkunde).

Com a cap de programes del Worldmuseum dels Països Baixos, impulsa l'estratègia i el desenvolupament d'exposicions, programes públics i educació cultural. Està especialitzada en propostes interactives per a diferents edats i treballa en un context col·laboratiu i (inter) nacional. El seu objectiu és crear una millor comprensió del nostre món mitjançant l'augment del coneixement i l'empatia, utilitzant experiències multisensorials i una profunda implicació pública.

Citizenship education: Hands On! Hearts On! Minds On! Malgrat que no podem imaginar del tot com serà el futur, sabem que els infants hauran d'estar equipats amb coneixements, creativitat, imaginació, pensament crític i capacitat de decidir i d'assumir responsabilitats. Els museus poden ser llocs importants d'aprenentatge per al futur, si fan seves les necessitats del seu públic. Existeixen pautes per activar el paper social i actiu que poden tenir els museus? Mariëlle Pals, reflexionant sobre algunes exposicions infantils premiades, ens parla de com ser rellevant i jugar un paper important en l'educació de les generacions futures.

Eva Pascual Miró | Conservadora del Museu del Joguet de Catalunya-Figueres.

Llicenciada en història de l'art i especialitzada en museologia. La seva carrera s'ha desenvolupat, fonamentalment, en la coordinació d'exposicions temporals i als departaments de col·leccions de diversos museus de Catalunya. Així mateix, ha estat col·laboradora d'editorials i directora de la revista Estudi del Moble. Des del 2015 és la conservadora del Museu del Joguet de Catalunya a Figueres, on, entre altres, s'ha responsabilitzat del projecte de gènere del Museu.

Juga-hi! Un projecte de cocreació d'una exposició itinerant sobre joguets i gènere entre La Bressola i el Museu del Joguet de Catalunya. Un projecte de cocreació d'una exposició itinerant sobre joguets i gènere entre La Bressola i el Museu del Joguet de Catalunya. Aquesta exposició és el resultat del treball conjunt entre l'alumnat i el professorat de La Bressola i el museu i les col·laboradores especialistes de gènere. La mainada, a partir de les col·leccions del museu, va analitzar els valors que s'amaguen rere els jocs i els joguets i com condicionen i les conseqüències que té. El resultat és una exposició pensada per la mainada i per a la mainada, que té com a objectiu contribuir a promoure un canvi de mirada envers els jocs i els joguets, per avançar socialment i sensibilitzar envers un escenari on la mainada pugui aprendre, créixer i desenvolupar-se amb jocs i joguets no sexistes i estereotipats.

Marta Argelagués Llauredó | Responsable dels programes d'exposicions i de les propostes de dinamització i difusió del patrimoni cultural del Museu d'Història de Cerdanyola.

Historiadora i arqueòloga, llicenciada en Filosofia i Lletres. Secció Història Medieval per la UAB, màster en Arqueologia Medieval i postgrau d'Arqueologia Medieval per la UAB.

El Museu: un espai comunitari per al coneixement, l'educació i el gaudi. El Museu d'Història de Cerdanyola duu a terme diferents programes d'activitats adreçats a tot tipus de públic amb l'objectiu de posar el patrimoni a l'abast de tothom. En el disseny i execució d'aquestes propostes i, en determinades tasques internes, molt sovint participen entitats i persones de la ciutat per a les quals el Museu és un espai de relació. En la seva intervenció parlaran de dues activitats molt diferents, però que posen de manifest la importància de treballar conjuntament amb la gent del propi territori. El grup de col·laboradors de l'Escamot Balay i l'equip de persones que fan possible el Cap de Setmana Ibèric.

Montse Mallol Soler | Directora dels Museus d'Olot.

Diploma d'Estudis Avançats (DEA) en Arqueologia protohistòrica per la UAB. Màster en Gestió Cultural per la UB. Museòloga i gestora cultural. Directora dels Museus d'Olot des del 2006. Ha estat també directora del Museu de Rubí i ha realitzat projectes museogràfics d'alguns museus catalans, com el Museu Darder. Espai d'interpretació de l'Estany (Banyoles) o la Casa Museu l'Agustí (Tagamanent, el Montseny). Vicepresidenta de la Xarxa de Museus de les comarques de Girona.

Projectes artístics comunitaris: un canvi de mirada dels Museus d'Olot. L'art remou, fa sentir i pensar... Crea vincles, connecta directament amb les persones. No cal ser un entès ni un expert. Tothom pot trobar-hi una connexió, personal, emotiva o intel·lectual. Els Museus d'Olot hem iniciat en els darrers anys una nova línia de treball que posa la persona al centre. Aquesta nova mirada és el resultat de les propostes que vam rebre per part dels ciutadans al llarg de tot el procés participatiu i de cocreació engegat l'any 2020. Es va definir, de manera conjunta, quina havia de ser la nova manera de treballar dels Museus d'Olot. El resultat de tot plegat va ser el nou Projecte Educatiu dels Museus d'Olot, que no és altra cosa que el Projecte estratègic dels Museus d'Olot. Projectes que hem realitzat en aquesta línia més social i comunitària: "Jo l'Exposo" (2019), "El Museu entra a casa" (2021), "Mirades compartides" (2022), "Fang. Identitats híbrides" (2023- 2024).

INFORMACIÓ PRÀCTICA

Lloc: Presencial - Sala Teatre de l'espai Francesca Bonnemaison. Carrer de Sant Pere Més Baix, núm. 7, Barcelona.

En línia - Plataforma Zoom. Enviament de l'enllaç uns dies abans, prèvia inscripció.

Dinar: S'ofereix un dinar als assistents al Palau de la Música Catalana.

Inscripcions fins el 9 de novembre:

<https://formularis.diba.cat/activitats/xxxv-jornada-xarxa-museus-locales>

Inscripció gratuïta.

Servei d'interpretació simultània.

Es lliurarà acreditació d'assistència a les persones que ho sol·licitin en la inscripció.

<https://museuslocals.diba.cat/>

#jornadaXML23

@XarxaMuseusLocals

@patcdiba